

บทนำ

ประวัติความเป็นมาและความสำคัญ

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ คือ สิ่งที่เป็นเครื่องหมายแสดงเกียรติยศ และบ่งชี้ถึงความชอบซึ่งเป็นของพระมหากษัตริย์ที่ทรงสร้างขึ้นสำหรับพระราชทานเป็นความชอบในราชการหรือส่วนพระองค์ และมีความหมายรวมถึงเครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับพระราชทานแก่ผู้กระทำความดีความชอบอันเป็นประโยชน์แก่ประเทศ ศาสนา และประชาชน รวมถึงเหรียญที่ระลึกพระราชทานเป็นบ่งชี้ความชอบในโอกาสต่าง ๆ และที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บุคคลประดับได้อย่างเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไม่ว่าจะเป็นตระกูลหรือชั้นตราใด ถือได้ว่าเป็นผู้มีเกียรติยศและจะเป็นสิริมงคลแก่ผู้ที่ได้รับพระราชทาน รวมถึงวงศ์ตระกูล

ประวัติความเป็นมาของเครื่องราชอิสริยาภรณ์มีต้นกำเนิดมาจากยุโรป โดยมีสมเด็จพระสันตะปาปา ซึ่งเป็นประมุขแห่งคริสตจักร ณ กรุงโรม ทรงสถาปนาขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อครั้งสงครามครูเสด เพื่อเป็นบ่งชี้ความชอบในการสงครามและการพระศาสนา ส่วนความเป็นมาในประเทศไทยนั้น เริ่มปรากฏขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ด้วยทรงมีพระราชดำริให้สร้างเครื่องราชอิสริยาภรณ์ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อราวปี พ.ศ. 2400 อันเป็นปีที่ 7 ในรัชกาลที่ 4 เมื่อสร้างขึ้นเป็นครั้งแรกนั้น มีแต่ดวงดาราสำหรับติดเสื้อ เรียกกันว่า “ตรา” ยังไม่มีตราพระราชบัญญัติให้เรียกอย่างไร แต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเรียกในพระราชนิพนธ์ว่า “เครื่องประดับสำหรับยศ” โดยทรงใช้คำว่า “เครื่องราชอิสริยยศ” หมายถึง เฉพาะเครื่องประดับของพระมหากษัตริย์ ถ้าเป็นเครื่องประดับสำหรับขุนนาง ทรงใช้คำว่า “เครื่องสำคัญยศ” ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2416 จึงโปรดให้เรียกว่า “เครื่องราชอิสริยยศ” มาจนถึงปี พ.ศ. 2432 จึงได้เปลี่ยนมาเรียกว่า “เครื่องราชอิสริยาภรณ์” และเรียกมาจนถึงสมัยปัจจุบัน

ส่วนเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือกและเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย เป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่เป็นเครื่องหมายเกียรติยศประเภทหนึ่ง ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่ข้าราชการและลูกจ้างประจำ ผู้กระทำความดีความชอบเป็นประโยชน์แก่ราชการ โดยการพิจารณาเสนอขอพระราชทานของรัฐบาล เพื่อเป็นบำเหน็จความชอบและเครื่องหมายเชิดชูเกียรติยศอย่างสูงแก่ผู้ได้รับพระราชทาน ดังนั้นการพิจารณาเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และการเสนอขอพระราชทานเหรียญจักรพรรดิมาลาแก่บุคคลใดให้พิจารณาโดยรอบคอบว่า บุคคลนั้นได้กระทำความดีความชอบเป็นประโยชน์แก่ราชการจนถึงขนาดควรได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ โดยมีใ้พิจารณาแต่เพียงตำแหน่ง ระดับ ชั้นยศ หรือครบกำหนดระยะเวลาที่จะเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้เท่านั้น ทั้งนี้เพื่อสนองพระราชประสงค์ขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเพื่อให้บุคคลที่ได้รับพระราชทาน รู้สึกภาคภูมิใจในเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทานอย่างแท้จริง ตลอดจนเพื่อให้เครื่องราชอิสริยาภรณ์มีคุณค่าเป็นเครื่องหมายเชิดชูเกียรติยศอย่างสูงด้วย นอกจากนั้นการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นตราใด และแก่บุคคลใด จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และระเบียบของสำนักนายกรัฐมนตรี ที่กำหนดไว้

มาทำความรู้จักเกี่ยวกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์

ประเภทและชนิดเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทยในปัจจุบัน แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. เครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับพระราชทานแก่ประมุขของรัฐต่างประเทศ คือ เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นมงคลยิ่งราชมิตราภรณ์ (ร.ม.ภ.) มีชั้นสายสะพายชั้นเดียว

2. เครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับพระราชทานเป็นบำเหน็จความชอบในราชการแผ่นดิน มี 8 ชนิด คือ

2.1 เครื่องขัตติยราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่งมหาจักรีบรมราชวงศ์ มีอักษรย่อว่า “ม.จ.ภ.” พระราชทานพระบรมวงศานุวงศ์โดยตรงในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และผู้ซึ่งพระบรมวงศานุวงศ์ดังกล่าวได้อภิเษกสมรสด้วย เจ้านายหรือประมุขต่างประเทศอาจได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้เป็นจำนวนต่างหากจากที่กำหนดไว้

2.2 เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นโบราณมงคลนพรัตนราชวราภรณ์ มีอักษรย่อว่า “น.ร.” พระราชทานแก่พระบรมวงศ์ผู้ใหญ่และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ซึ่งเป็นพุทธมามกะ

2.3 เครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า พระราชทานแก่ผู้ที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร มีอักษรย่อตามชั้นตราดังนี้

- (1) ปฐมจุลจอมเกล้าวิเศษ (ป.จ.ว.)
- (2) ปฐมจุลจอมเกล้า (ป.จ.)
- (3) ทุตติยจุลจอมเกล้าวิเศษ (ท.จ.ว.)
- (4) ทุตติยจุลจอมเกล้า (ท.จ.)
- (5) ตติยจุลจอมเกล้าวิเศษ (ต.จ.ว.)
- (6) ตติยจุลจอมเกล้า (ต.จ.)

(7) ตติยานุจุลจอมเกล้า (ต.อ.จ.)

(8) จตุตถจุลจอมเกล้า (จ.จ.)

2.4 เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี พระราชทานแก่ผู้กระทำความดีความชอบเป็นพิเศษและเป็นประโยชน์ยิ่งแก่ราชการทหารไม่ว่ายามสงบหรือในยามสงครามตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร และผู้มีเกียรติยิ่งของต่างประเทศอาจได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ได้ มีอักษรย่อตามชั้นตราดังนี้

(1) รามาธิบดีชั้นที่ 1 เสนางคะบดี (ส.ร.)

(2) รามาธิบดีชั้นที่ 2 มหาโยธิน (ม.ร.)

(3) รามาธิบดีชั้นที่ 3 โยธิน (ย.ร.)

(4) รามาธิบดีชั้นที่ 4 อัศวิน (อ.ร.)

(5) รามาธิบดีชั้นที่ 5 เหริยญรามมาลาเข็มกล้ากลางสมร (ร.ม.ก.)

(6) รามาธิบดีชั้นที่ 6 เหริยญรามมาลา (ร.ม.)

2.5 เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก พระราชทานแก่ผู้กระทำความดีความชอบเป็นประโยชน์ต่อราชการแผ่นดิน หรือสาธารณชนตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร เจ้านายหรือผู้มีเกียรติของต่างประเทศอาจได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ได้ มีอักษรย่อตามชั้นตราดังนี้

(1) ชั้นสูงสุด มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก (ม.ป.ช.)

(2) ชั้นที่ 1 ประถมาภรณ์ช้างเผือก (ป.ช.)

(3) ชั้นที่ 2 ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก (ท.ช.)

(4) ชั้นที่ 3 ตริตาภรณ์ช้างเผือก (ต.ช.)

(5) ชั้นที่ 4 จัตวตาภรณ์ช้างเผือก (จ.ช.)

(6) ชั้นที่ 5 เบญจมาภรณ์ช้างเผือก (บ.ช.)

(7) ชั้นที่ 6 เหรียญทองช้างเผือก (ร.ท.ช.)

(8) ชั้นที่ 7 เหรียญเงินช้างเผือก (ร.ง.ช.)

2.6 เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย พระราชทานแก่ผู้กระทำความดีความชอบเป็นประโยชน์ต่อราชการแผ่นดิน หรือสาธารณชนตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร เจ้านายหรือผู้มีเกียรติ ของต่างประเทศอาจได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ได้ มีอักษรย่อ อตามชั้นตราดังนี้

(1) ชั้นสูงสุด มหาวชิรมงกุฎ (ม.ว.ม.)

(2) ชั้นที่ 1 ประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.)

(3) ชั้นที่ 2 ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย (ท.ม.)

(4) ชั้นที่ 3 ตริตาภรณ์มงกุฎไทย (ต.ม.)

(5) ชั้นที่ 4 จัตวตาภรณ์มงกุฎไทย (จ.ม.)

(6) ชั้นที่ 5 เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย (บ.ม.)

(7) ชั้นที่ 6 เหรียญทองมงกุฎไทย (ร.ท.ม.)

(8) ชั้นที่ 7 เหรียญเงินมงกุฎไทย (ร.ง.ม.)

2.7 เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่สรรเสริญยิ่งดิเรกคุณาภรณ์ พระราชทานแก่ผู้กระทำความดีความชอบอันเป็นประโยชน์แก่ประเทศ ศาสตร์ และประชาชน ตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร มีอักษรย่อ ดังนี้

(1) ปฐมดิเรกคุณาภรณ์ (ป.ภ.)

(2) ทุตติยดิเรกคุณาภรณ์ (ท.ภ.)

(3) ตติยดิเรกคุณาภรณ์ (ต.ภ.)

(4) จตุตถดิเรกคุณาภรณ์ (จ.ภ.)

(5) เบญจมติเรกคุณาภรณ์ (บ.ภ.)

(6) เหรียญทองดิเรกคุณาภรณ์ (ร.ท.ภ.)

(7) เหรียญเงินดิเรกคุณาภรณ์ (ร.ง.ภ.)

2.8 เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นสิริยิ่งรามกีรติ ลูกเสือสดุดี
ชั้นพิเศษ พระราชทานให้แก่ผู้ที่ได้รับเหรียญลูกเสือสดุดี ชั้นที่ 1 และ
ได้มีอุปการคุณช่วยเหลือกิจการลูกเสืออย่างต่อเนื่องมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี
นับตั้งแต่วันที่ได้รับพระราชทานเหรียญลูกเสือสดุดี ชั้นที่ 1

3. เครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับพระราชทานเป็นบำเหน็จความชอบ
ในพระองค์พระมหากษัตริย์ ที่พระราชทานตามพระราชอัธยาศัย มี 3 ชนิด คือ

3.1 เครื่องราชอิสริยาภรณ์ตรารัตนวราภรณ์ (ร.ว.)

3.2 เครื่องราชอิสริยาภรณ์ตราวัลลภาภรณ์ (ว.ภ.)

3.3 เครื่องราชอิสริยาภรณ์ตราวชิรมาลา (ว.ม.ล.)

(ปัจจุบันพ้นสมัยพระราชทาน)

4. เหรียญราชอิสริยาภรณ์ต่าง ๆ ซึ่งนับเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์
มี 4 ชนิด คือ

4.1 เหรียญสำหรับพระราชทานเป็นบำเหน็จกล้าหาญ เช่น
เหรียญกล้าหาญ เหรียญพิทักษ์เสรีชน เป็นต้น

4.2 เหรียญสำหรับพระราชทานเป็นบำเหน็จในราชการ เช่น
เหรียญจักรมาลา เหรียญจักรพรรดิมาลา เป็นต้น

4.3 เหรียญสำหรับพระราชทานเป็นบำเหน็จในพระองค์
พระมหากษัตริย์ เช่น เหรียญรัตนภรณ์ และเหรียญราชรุจิ เป็นต้น

4.4 เหรียญที่พระราชทานเป็นที่ระลึก และเหรียญที่ระลึก เช่น
เหรียญสดพระขมาลา เหรียญประพาสมาลา เหรียญงานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ
เหรียญรัชดาภิเษก เป็นต้น

สำหรับเหรียญที่ระลึกให้ถือเหรียญที่ระลึกของทางราชการมาก่อน
เหรียญที่ระลึกซึ่งมิใช่เป็นของทางราชการ และถืออาวุโสในการสร้างก่อน-หลัง
ของเหรียญแต่ละชนิดเป็นการเรียงลำดับ